Γύπαρις, *κρητικὸν δρᾶμα, πηγαὶ-κείμενον ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Κριαρᾶ Athen 1940 σελ. ι' +272 8ον μέγ. [Texte und Forschungen zur byzantinisch-neugriechischen Philologie, Nr. 39].*

Πρῶτος συνεχιστὴς τοῦ Στεφ. Ξανθουδίδου, κριτικῶς ἐκδόσαντος τὸν Ἐρωτόκριτον τοῦ Βιτζέντζου Κορνάρου, τὴν Ἐρωφίλην τοῦ Γεωργ. Χορτάτζη καὶ τὸν Φορτουνᾶτον τοῦ Μάρκ. Φωσκόλου ἐκ τοῦ κρητ. θεάτρου, παρουσιάζεται διὰ τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ κρητ. ποιμενικοῦ δράματος *Γύπαρι* καὶ τῆς μελέτης περὶ τῶν πηγῶν αὐτοῦ ὁ συνάδελφος Ἐμμ. Κριαρᾶς, ὅστις, γνωστὸς ἤδη ἐκ προηγηθεισῶν παρατηρήσεών του εἰς τὰ κείμενα τῆς μεσαιων. κρητ. φιλολογίας, γνώστης δ' ἔτι καὶ τοῦ σημερινοῦ ἰδιώματος τῆς νήσου, ἦτο ἐνδεδειγμένος διὰ τὴν ὡς ἄνω ἔκδοσιν, τῆς ἐκδόσεως τοῦ Κωνστ. Σάθα τῷ 1879 μὴ ἱκανοποιούσης ἐπιστημονικοὺς σκοποὺς οὐδὲ συντελούσης εἰς πλήρη τοῦ κειμένου κατανόησιν.

Ἡ περὶ τοῦ Γύπαρι ἐργασία αὕτη τοῦ Κρ. διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Ἐν τῷ πρώτῳ σελ 1—126 πραγματεύεται οὗτος τὸ ζήτημα τῶν πηγῶν τοῦ ἔργου ἔνθα μετὰ τὴν ἐν ἀρχῇ ἔκθεσιν τῶν πορισμάτων τῶν μέχρι τοῦδε περὶ τούτου γενομένων ἐρευνῶν σ. 1—4, εἰσαγωγικῶς παρουσιάζει τὴν εἰκόνα τῆς θέσεως τοῦ ποιμενικοῦ δράματος, εἰς τὸ ὁποῖον εἶδος ἀνήκει καὶ ὁ Γύπαρις, ἐν τῇ Δύσει καὶ δὴ ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα. Ἀκολούθως δ' ἀπὸ σελ. 20 κέξ. ἀφορμώμενος ἐκ τῶν σχετικῶν παρατηρήσεων τοῦ Κ. Σάθα, πρώτου ἐκδότου τοῦ Γύπαρι, περὶ τῶν προτύπων αὐτοῦ, διὰ συγκριτικῆς ἐρεύνης καθορίζει ὅτι ὁ ἄγνωστος ποιητὴς τοῦ ἔργου ἐμιμήθη τὸν Aminta τοῦ Tasso, τὸν Pastor fido τοῦ Guarini, τὸν Alceo τοῦ Ongaro καὶ τὴν Amorosa fede τοῦ Pandimo καὶ ὅτι ἤντλησε τὴν ὑπόθεσίν του ἐκ τῆς ὁμοίας ὑποθέσεως τοῦ Aminta τοῦ Tasso, ἥτις ἐν τῷ Γύπαρι εἶναι ὁ ἔρως τοῦ Γύπαρι ποιμένος ἐν τῷ γνωστῷ τῆς Κρήτης ὄρει Ἴδῃ (Ψηλορείτῃ) πρὸς τὴν ποιμενίδα Πανώριαν καὶ τοῦ φίλου του Ἀλέξι πρὸς τὴν φίλην της Ἀθοῦσαν. Αἱ νεάνιδες πρὸ τῶν θερμῶν παρακλήσεων τῶν δύο τούτων ποιμένων ἵνα δεχθῶσι τὸν ἔρωτά των μένουν ἄκαμπτοι, ἀφωσιωμέναι εἰς τὸ κυνήγιον. Οἱ δύο οὗτοι νέοι ποιμένες τῇ βοηθείᾳ τῆς γραίας Φροσύνης καταφεύγουν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀφροδίτης, ἡ δὲ θεὰ εἰσακούσασα τὰς δεήσεις αὐτῶν ἀποστέλλει τὸν υἱόν της Ἔρωτα, ὅστις τιτρώσκει τὰς νεάνιδας, αἵτινες ἀμέσως ὑπὸ ἔρωτος σφοδροῦ πρὸς τοὺς δύο τούτους ποιμένας καταληφθεῖσαι δέχονται νὰ νυμφευθοῦν αὐτούς.

Διακοσίους στίχους ἐκ τοῦ Γύπαρι διακρίνει ὁ Κρ. ὡς προερχομένους ἐκ μιμήσεως τοῦ Aminta, 129 ἐκ τῆς κωμῳδοτραγῳδίας Pastor fido, ἧς ἡ πολύπλοκος ὑπόθεσις δὲν παρουσιάζει ὁμοιότητας πρὸς τὴν ἁπλό-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
09/05/2024 06:03:53 EEST - 18.221.187.121

τητα τῆς τοῦ Γύπαρι, 117 στίχους ἐκ τοῦ ἁλιευτικοῦ δράματος Alceo τοῦ Ongaro (1582), γραφέντος κατὰ μίμησιν τοῦ Aminta τοῦ Tasso καὶ τέλος πεντήκοντα στίχους ἐκ τῆς Amorosa fede. Ἐκ τῶν ὑποδειχθεισῶν προσέτι ὑπὸ τοῦ Κ. Σάθα ὡς ἀμέσων πηγῶν τοῦ ποιητοῦ τοῦ Γύπαρι (σ. 1) τῆς Arcadia τοῦ Sannazzaro καὶ τῶν Ἑλλήνων μυθιστοριογράφων Τατίου καὶ Λόγγου ἄγεται εἰς τὸ συμπέρασμα ὁ Κρ. ὡς πρὸς μὲν τὸν πρῶτον (σ. 90—7) ὅτι ἡ μίμησις ἢ ἐπίδρασις ἐκ τούτου ἐπὶ τοῦ κρητ. τούτου δράματος δὲν ἀποδεικνύεται, ὡς πρὸς δὲ τῆς ἄμεσον μίμησιν τῶν ὡς ἄνω ἑλλήνων βουκολικῶν, κατόπιν τῆς μελέτης τῶν βουκολικῶν ἔργων τῆς Ἀναγεννήσεως, ὅτι ἡ μίμησις αὕτη δέον νὰ ἐννοηθῇ ἔμμεσος διὰ τῶν ἰταλικῶν ποιμενικῶν ἔργων, ἅτινα ἀποτελοῦν μιμήσεις τῶν ὁμοειδῶν ἑλληνικῶν.

Ἡ ἐξονυχιστικὴ αὕτη ἐργασία τοῦ Κρ., μαρτυροῦσα ἀνάλωσιν κόπου καὶ χρόνου ἱκανοῦ, ἐπεκτείνεται ἔτι ὀρθῶς ἐν ἰδίοις κεφαλαίοις καὶ δὴ συγκεφαλαιωτικῶς εἰς ἀναγραφὴν τῶν μιμήσεων τοῦ ποιητοῦ τοῦ Γύπαρι ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἰταλικῶν ἔργων κατὰ πράξεις καὶ σκηνὰς ὡς καὶ ἀπὸ σ. 118 ἑξ. εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν πρωτοτύπων στοιχείων (δραματικῶν, αἰσθητικῶν, ἠθογραφικῶν κλπ. τῶν ἀπαντώντων ἐν τῷ ἔργῳ.

Ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ βιβλίου (σ. 127 ἑξ.) ἐπιχειρεῖται ἡ ἔκδοσις τοῦ κειμένου μετὰ παρατηρήσεων καὶ λεξιλογίου ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ Κρ. ἥτις κατὰ τοῦτο πλεονεκτεῖ τῆς τοῦ Σάθα ὅτι, πρὸς τοῖς ἄλλοις στηρίζεται ἐκτὸς τοῦ Ναν. κώδικ, τοῦ καὶ σπουδαιοτέρου καὶ ἐπὶ τοῦ μεταγενεστέρως γνωσθέντος Ἀθην. κώδ. ὅστις πολλαχοῦ συμπληροῖ τὸν Ναν. κώδ. ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν γνησιότητα τοῦ τύπου τῆς λέξεως.

Δὲν μᾶς ἐπιτρέπει ὁ χῶρος νὰ ἐπεκταθῶμεν περισσότερον περὶ τῶν ἀρετῶν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Κριαρᾶ, ὅστις μετ' ἐπιμελείας καὶ μεθοδικῶς εἰργάσθη καὶ πολλαχοῦ ἐπιτυχεῖς διορθώσεις εἰσάγει.

Παρατηρήσεις τινὰς τέλος θὰ ἐπεθυμοῦμεν νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα εἰς τὸ ἐκδοθὲν κείμενον.

1) Πρόλ. Α, 2. «ἂν ἔν' καὶ τώρα εὑρίσκεστε *ξάβνου* πρεμαζωμένοι»
διορθωτ. *ξάφνου*

Πρόλ. Β, 55 «Μιὰ κορασὰ ὀμορφώτατη *Δάβνη* νοματισμένη»

» » 75 «*Δάβνη* ὡς τὴν κράζον ἀπόμεινε καὶ *δάβνες* ἐφανῆκα»

Πρᾶξ. Β, 516 «*δάβνη* κρεμνῶ . . . »

Οὕτως ἀναγινώσκει καὶ ὁ Σάθας ἐν τοῖς οἰκείοις χωρίοις. Δέον ὅμως νὰ γράψωμεν κατὰ τὸν Α *δάφνη, δάφνες*. Ὀρθῶς ὁ ἐκδότης προτιμᾷ τὴν γραφὴν τοῦ Α. *αφνιδια* ἀντὶ τῆς τοῦ Ν. ἀ υ ν ι δ ι α ἐν τῇ Β 96.

2) Α 4 «καὶ λάβρα ἀποὺ τὸ στόμα μου βγαίνει τὸ π ρ ι κ ι α μ μ έ ν ο».

Ὁ τύπος π ρ ι κ ι α μ μ έ ν ο ς δὲν παραδίδεται δι' ἄλλων κρητ. κειμένων εἶναι δ' ἄγνωστος καὶ ἐν τῷ σημερινῷ κρητ. ἰδιώματι παρὰ τῷ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
09/05/2024 06:03:53 EEST - 18.221.187.121

ὁποίῳ μόνον ὁ τύπος π ρ ι κ α μ έ ν ο ς εὐχρηστεῖ[1]. Δέον ὅθεν νὰ γράψωμεν κατὰ τὸ Ν. π ρ ι κ α μ έ ν ο.

Ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς στίχ. Α. 350. π ρ ι κ α μ μ έ ν η δ' ἐν στ. Γ 569, Δ 318, Ε 233. ὀρθῶς γράφει ὁ ἐκδότ. π ρ ι κ α μ έ ν ο ἐν Α 51, 54. Β 276.

3) Α' 366 «ν ὰ μ ά θ η ς μὲ τὰ μαγικὰ πόσο μπορεῖ ἡ Φροσύνη»
διορθοῦμεν: ν ὰ μ ά θ η δηλ. ἡ Πανώρια.

4) Γ' 370 «καὶ τότες θέλει ἀπαρθινὰ σᾶς κ ά μ ε ι τὸ σομάρι»
ἡ ἔννοια εὐοδοῦται ἐὰν διορθ. «κ ό ψ ε ι» ἡ φράσις δὲ «τὸν κόβγει τὸ σομάρι κλπ.» εἶναι εὐχρηστοτάτη καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ ἐπὶ κυριολεξίας, μεταφορ. ἐννοίας καὶ δὴ ὡς παροιμιώδης ἔκφρασις.

5) Δ' 166 «κ' ἐμεῖς γιὰ τὴν ἀπόκρισι μιλῶντας τ ὴ ν τ η ρ ο ῦ μ ε»
διορθ. «τ ὴ ν τ η ρ ο ῦ μ ε»=τὴν παρατηροῦμεν· οὐχὶ δὲ ὡς ὁ ἐκδ. ἐν τῷ γλωσσαρ. σημειοῖ «ντηρῶ=(μεταβ.) κάμνω τινὰ νὰ φοβηθῇ».

6) Γ' 321 «Τὸ κυπαρίσσι ὅσον γερᾷ τόσο ἀ δ υ ν α τ ε ύ γ ε ι
καὶ τὸ λιοντάρι πλιότερα ὅσο γερᾷ ἀγριεύει»
Ὁ ἐκδότ. ἐν τῷ γλωσσαρ. ἑρμηνεύει: «ἀδυνατεύγω=ἀδυνατίζω». Τὴν ἀντίθετον ἀκριβῶς ἔννοιαν δηλοῖ τὸ ρῆμ. ἐνταῦθα ὡς καὶ σήμερον ἔτι ἐν Κρήτῃ (Σητείᾳ) ἔνθα ἀ δ υ ν α τ ε ύ γ ω=καθίσταμαι δυνατὸς καὶ ἀ δ υ ν α τ ὸ ς=ἰσχυρός, δυνατός· ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου ἐννοίας χρησιμοποιεῖται τὸ ῥῆμ ἀ δ υ ν α τ ί ζ ω.

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ

G e o r g. O s t r o g o r s k y, Geschichte des byzantinischen Staates. Mit 8 Karten, davon 2 in Text. C.H Beck'sche Verlagsbuchhandlung München MCMXL (Byzantinisches Handbuch, im Rahmen des Handbuchs der Altertumswissenschaft hrsg. von W a l t e r O t t o — München, Erster Teil, zweiter Band) σ. XX+448.

Ἐν τῇ γνωστῇ σειρᾷ τοῦ Handbuch der Altertumswissenschaft, τῇ ἐκδιδομένῃ ὑπὸ τοῦ ἐν Μονάχῳ σοφοῦ ἱστορικοῦ W a l t e r O t t o, ἐδημοσιεύθη καὶ ἡ ἀνωτέρω «Ἱστορία τοῦ βυζαντινοῦ Κράτους» ὑπὸ τοῦ

---

[1] Ἴδ. Μ α ρ. Λ ι ο υ δ ά κ ι, Λαογρ. Κρήτης, τόμ. Α', Μαντινάδες, Ἀθ. σ. 103, ἀρ. 35.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
09/05/2024 06:03:53 EEST - 18.221.187.121